

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W BYDGOSZCZY

LBY.410.17.3.2024

Pani Angelika Koślińska
Przewodnicząca Zarządu
Stowarzyszenia Rodziców Dzieci Specjalnej Troski
w Tucholi
ul. Pocztowa 7D
89-500 Tuchola

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/036 Warsztaty terapii zajęciowej dla osób z niepełnosprawnościami

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Tucholi ¹ , ul. Poczтова 7D, 89-500 Tuchola
Kierownik jednostki kontrolowanej	Angelika Koślińska, Przewodnicząca Zarządu Stowarzyszenia od 13 kwietnia 2023 r. ² W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Maria Lewandowska, Przewodnicząca Zarządu Stowarzyszenia od 8 kwietnia 2003 r. do 12 kwietnia 2023 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Kwalifikowanie uczestników, prowadzenie działań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz jej skuteczność. 2. Organizacja i prowadzenie rehabilitacji w ramach programu zatwierdzonego przez Radę Nadzorczą PFRON „Zajęcia klubowe w WTZ”. 3. Legalność i gospodarność wykorzystania środków.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023. Dla realizacji celów kontroli mogą być wykorzystane dowody sporządzone w latach wcześniejszych oraz w okresie późniejszym, a także dane statystyczne z tych okresów ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontrolerzy	1. Monika Kazimierczak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/110/2024 z 9 sierpnia 2024 r. 2. Jolanta Szydłowska-Hęsiak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/138/2024 z 3 października 2024 r. (akta kontroli str. 1-4, 6, 9-14)

¹ Dalej: „Stowarzyszenie”.

² Dalej: „Przewodnicząca Zarządu”.

³ Czynności kontrolne zakończono 15 listopada 2024 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Warsztat Terapii Zajęciowej⁶ w Tucholi w latach 2021-2023 stwarzał osobom z niepełnosprawnościami możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. W badanym okresie jedna osoba z 40 uczestników WTZ, opuściła Warsztat podejmując zatrudnienie w ramach stażu, w dwóch przypadkach uczestnicy świadczyli okresowo usługi w ramach umów zlecenie, nie rezygnując jednak z terapii w WTZ. Pomimo podejmowania różnego rodzaju działań wspomagających uczestników, w tym współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy⁷ w Tucholi, udziału w targach pracy czy realizowania praktyk zawodowych, według stanu na koniec 2023 r. w Warsztacie przebywało tych samych 13 uczestników od początku funkcjonowania WTZ, tj. od ponad 16 lat. Średni czas oczekiwania na przyjęcie do Warsztatu wynosił w badanym okresie, w zależności od roku, od jednego do prawie 12 miesięcy. Warsztat rehabilitował uczestników zawodowo do wykonywania prostych prac w zawodzie pomocnika stolarza, kucharza, krawcowej czy sprzedawcy, jednakże większość ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami, zgłoszonych przez pracodawców lokalnych do PUP, nie odpowiadała umiejętnościom osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Warsztat był przygotowany organizacyjnie do realizowania zajęć w ośmiu pracowniach terapeutycznych przy udziale specjalistycznej kadry. Rada Programowa prawidłowo kwalifikowała kandydatów do uczestnictwa w WTZ, a rehabilitację realizowano w oparciu o indywidualne programy rehabilitacji⁸. Ocen realizacji IPR dokonywano z częstotliwością wskazaną w art. 10a ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁹ i § 14 ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie warsztatów terapii zajęciowej¹⁰. Stwierdzono natomiast, że w przypadku czterech pierwszych ocen kompleksowych Rada Programowa nie zajęła stanowiska w kwestii osiągniętych przez uczestników postępów w rehabilitacji, a dodatkowo jedna pierwsza ocena kompleksowa nie została zatwierdzona przez całą Radę Programową, co było niezgodne z art. 10a ust. 5 i 6 ustawy o rehabilitacji.

Koszty działalności Warsztatu dokumentowano i rejestrowano w księgach rachunkowych, na wyodrębnionych kontach syntetycznych i analitycznych, stwierdzono natomiast błędy w ewidencjonowaniu środków trwałych naruszające art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹¹. Informacje finansowe i sprawozdania z działalności składano w terminach przewidzianych w rozporządzeniu w sprawie WTZ. Sprawozdania roczne Warsztatu za lata 2021-2023 zawierały błędy i braki w zakresie wymagań określonych w § 21 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ.

Nieprawidłowości stwierdzone w toku kontroli dotyczyły także: niepoinformowania Powiatu Tucholskiego¹² o konieczności dostosowania zapisów umowy WTZ do stanu faktycznego, przypadków składania oświadczeń woli za Stowarzyszenie niezgodnie z postanowieniami Statutu i naliczania treningu ekonomicznego dla uczestników Warsztatu, niezgodnie z regulaminem.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: „WTZ” lub „Warsztat”.

⁷ Dalej: „PUP”.

⁸ Dalej: „IPR”.

⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 44, ze zm., dalej: „ustawa o rehabilitacji”.

¹⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 2284, dalej: „rozporządzenie w sprawie WTZ”.

¹¹ Dz.U. z 2023 r. poz. 120, ze zm., dalej: „ustawa o rachunkowości”.

¹² Dalej: „Powiat”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Kwalifikowanie uczestników, prowadzenie działań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz jej skuteczność.

Opis stanu faktycznego

1.1. Warsztat rozpoczął działalność 1 grudnia 2007 r., na podstawie umowy zawartej 19 września 2007 r.¹⁴ pomiędzy Powiatem a Stowarzyszeniem, o dofinansowanie kosztów zorganizowania i działalności WTZ tworzonego w ramach programu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych¹⁵ pn. „Program wyrównywania różnic między regionami”. Zgodnie z umową Warsztat obejmował rehabilitację 40 osób z niepełnosprawnościami. Umowa WTZ zawierała elementy, o których mowa w § 5 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ. W umowie jako siedzibę warsztatu wskazano ul. Przemysławą 2 w Tucholi. Zmiana od 4 stycznia 2023 r. siedziby WTZ, na ul. Kościuszki 16 w Tucholi, nie znalazła odzwierciedlenia w aktualizacji umowy (szczegółowy opis w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 93-102, 218-223)

W badanym okresie w Warsztacie obowiązywał regulamin organizacyjny z 4 stycznia 2021 r.¹⁶, zgodnie z którym organem założycielskim i jednostką prowadzącą WTZ było Stowarzyszenie. Regulamin spełniał wymagania zawarte w § 9 rozporządzenia w sprawie WTZ, tj. określono w nim m.in. prawa i obowiązki uczestnika warsztatu¹⁷, sposób ustalania wysokości środków finansowych otrzymywanych przez uczestnika warsztatu i gospodarowania nimi¹⁸ oraz sposób organizacji pracy i zajęć terapeutycznych. Zgodnie z regulaminem zajęcia prowadzone przez WTZ trwały przez 11 miesięcy w roku kalendarzowym, czas trwania zajęć wynosił 35 godzin tygodniowo, tj. siedem godzin dziennie (od poniedziałku do piątku), a rozkład zajęć ustalał Kierownik¹⁹.

(akta kontroli str. 47-72, 613-614)

Rehabilitację uczestników, zgodnie z umową WTZ i regulaminem organizacyjnym prowadzono w ośmiu grupach terapii zajęciowej, tj. pracowniach: rękodzieła²⁰, krawiecko-dziwiarskiej, technicznej, prac biurowych, muzyczno-teatralnej, umiejętności społecznych, ogrodniczo-bukieciarskiej oraz gospodarstwa domowego i higieny. Zgodnie z umową WTZ, każda z grup terapeutycznych składała się z pięciu

¹³ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁴ Nr 5210-1/07, dalej: „umowa WTZ”.

¹⁵ Dalej: „PFRON”.

¹⁶ Zatwierdzony uchwałą Zarządu Stowarzyszenia nr 2/2021 z 4 stycznia 2021 r., dalej: „regulamin organizacyjny”.

¹⁷ [1] Prawa m.in. do: udziału w pracach związanych z opracowaniem i oceną indywidualnych efektów programu rehabilitacji i terapii; korzystania z pomocy kadry WTZ w realizacji indywidualnego programu rehabilitacji i terapii; zgłaszania skarg i wniosków do Kierownika; uczestnictwa w organizowanych przez WTZ zajęciach dodatkowych. [2] Obowiązki m.in.: systematyczne i punktualne uczęszczanie na zajęcia; uczestniczenie w realizacji programu rehabilitacji i terapii; przestrzeganie ustalonego czasu i porządku zajęć; usprawiedliwianie nieobecności na zajęciach terapeutycznych.

¹⁸ Wytyczne zawarto w regulaminie zasad przydzielania i wypłaty środków finansowych w ramach „Treningu Ekonomicznego”, stanowiącym załącznik nr 6 do regulaminu organizacyjnego, dalej: „regulamin TE”.

¹⁹ Zajęcia odbywały się według ogólnego schematu: 7:15 – przywóz uczestników, zbiórka w pracowniach, 8:00-8:30 – przerwa śniadaniowa, 8:30-12:00 – zbiórka w pracowniach / zajęcia terapeutyczne, 12:00-12:30 przerwa obiadowa, 12:30-13:45 zbiórka w pracowniach / kontynuacja terapii, podsumowanie dnia, 13:45-14:15 przygotowanie uczestników do odjazdu.

²⁰ Od 3 czerwca 2024 r. w związku ze zmianą regulaminu organizacyjnego, pracownię rękodzieła, zastąpiono pracownią ceramiczną.

uczestników, przypadających na jednego instruktora terapii zajęciowej²¹. Jak podała Przewodnicząca Zarządu uczestników przydzielano do pracowni w zależności od stopnia i rodzaju niepełnoprawności²². W pracowniach prowadzono terapię w formie grupowej oraz indywidualnej. Prowadzono także poradnictwo psychologiczne, dokumentowane w kartach spotkań indywidualnych, rehabilitację indywidualną i grupową, a także inne zajęcia grupowe²³. Szczególną formą terapii była Sala Doświadczenia Świata²⁴, tj. metoda terapii zajęciowej oraz oryginalna koncepcja aranżacji pomieszczeń, skupiona na problematyce uzyskania dostępu do podopiecznego, z którym kontakt był w różny sposób utrudniony.

W regulaminie wskazano, że rehabilitację prowadzi się zgodnie z programem właściwej pracowni, indywidualnym programem rehabilitacji i terapii oraz miesięcznym planem zajęć²⁵. Badaniem objęto miesięczne plany pracy z lat 2021-2023 dla trzech pracowni: rękodzieła, gospodarstwa domowego i higieny oraz krawiecko-dziwiarskiej. Ustalono, że zadania realizowane w miesięcznych planach, zgodne były z założeniami planów rocznych na lata 2021-2023. Dokumentację zajęć prowadzono na formularzu planu miesięcznego, gdzie z jednej strony ujmowano zaplanowane działania, a z drugiej sposób ich realizacji, tj. zadania wykonywane w poszczególnych dniach roboczych danego miesiąca.

(akta kontroli str. 47-72, 385-435, 608-609, 612-613, 616-624, 642-723)

W regulaminie organizacyjnym określono także zasady rekrutacji uczestników, wskazując m.in., że zgłoszenie kandydata do uczestnictwa w WTZ przyjmuje i zatwierdza Stowarzyszenie, a każde podanie powinno być skonsultowane z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi²⁶. Przed uzyskaniem statusu uczestnika, kandydata przyjmowano na okres próbny, trwający 25 dni roboczych. Kwalifikację kandydata do uczestnictwa zatwierdzała Rada Programowa (na okres próbny oraz do uczestnictwa w WTZ). Skreślenie uczestnika z listy mogło nastąpić w szczególności gdy: uczestnik zagrażał zdrowiu i życiu własnemu lub innych uczestników, wymagał form opieki, których WTZ nie był w stanie zapewnić, stan zdrowia lub sytuacja środowiskowa uzasadniały pobyt w innych placówkach pobytu dziennego lub całodobowego, realizacja programu rehabilitacyjnego wskazywała na inne formy dalszej rehabilitacji lub edukacji uczestnika, a także w przypadku nieobecności uczestnika na zajęciach przekraczającej trzy miesiące.

²¹ Celem weryfikacji liczebności grup terapeutycznych w dniach 8, 22 i 28 października 2024 r. przeprowadzono oględziny. Ustalono, że w żadnej z pracowni terapeutycznych w zajęciach nie uczestniczyło więcej niż pięcioro uczestników, pod opiekę instruktorów terapii zajęciowej lub asystenta osoby niepełnoprawnej / pracownika administracyjnego (w sytuacji gdy instruktor przypisany do pracowni, przebywał z innymi uczestnikami na hipoterapii lub targach pracy).

²² Brano pod uwagę takie czynniki jak m.in. poruszanie się uczestnika na wózku inwalidzkim, występujące schorzenia narządu wzroku, słuchu, niepełnosprawności sprzężone, zaburzenia całościowe, epilepsję.

²³ Tj. m.in. trening umiejętności społecznych, hipoterapię, biblioterapię, filmoterapię, kółko teatralne, zajęcia rytmiczne, trening oddechu, zajęcia z makramy, trening higieniczny, trening pamięci, doradztwo zawodowe.

²⁴ Dalej: „SDŚ”.

²⁵ Coroczny program dla każdej z pracowni oraz miesięczne plany zajęć przygotowywał właściwy dla danej pracowni instruktor terapii zajęciowej. W toku oględzin przeprowadzonych w dniach 8, 22 i 28 października 2024 r., ustalono, że uczestnicy wykonywali prace charakterystyczne dla danej pracowni, zaplanowane w miesięcznych planach pracy na październik 2024 r., tj. m.in. w pracowni: [1] ceramicznej: lepił z gliny, miski, patery, osłonki do kwiatów, ozdoby świąteczne, wykonywali zestawy prezentowe, [2] krawiecko-dziwiarskiej: ćwiczone fastrygowanie i haft łańcuszkowy, planowano wykonywanie dyni z materiału oraz szycie szarf do zasłon, [3] technicznej: odbywały się zajęcia ze szlifowania i przygotowywania stroików i podstaw pod lampiony, a także realizowano zlecenie dla placówki opiekuńczo-wychowawczej (m.in. breloczki), [4] prac biurowych: doskonalono obsługę bindownicy, mierzenie za pomocą linijki, liczenie za pomocą kalkulatora, [5] muzycznej: przygotowywano przedstawienie muzyczne dla przedszkola, [6] umiejętności społecznych: wykonywano ćwiczenia z motoryki małej (wyklejanie z papieru, wyklejanie kamyczkami, rysowanie), [7] ogrodniczo-bukieciarskiej: porządkowano teren przed WTZ, przygotowywano bukiety z jesiennych liści, [8] gospodarstwa domowego i higieny: uczestnicy brali udział w wycieczce do lasu, a innego dnia przygotowywali szarlotkę.

²⁶ Dalej: „PCPR”.

(akta kontroli str. 47-72)

1.2. W Warsztacie w każdym z lat objętych kontrolą²⁷ przebywało 40 uczestników, z tego:

- w 2021 r. – 19 z umiarkowanym i 21 ze znacznym stopniem niepełnosprawności, w tym: 28 uczestników przebywających w WTZ powyżej pięciu lat, czterech w okresie od trzech do pięciu lat i ośmiu w okresie od roku do trzech lat;
- w 2022 r. – 17 z umiarkowanym i 23 ze znacznym stopniem niepełnosprawności, w tym: 31 uczestników przebywających w WTZ powyżej pięciu lat²⁸, trzech w okresie od trzech do pięciu lat, czterech – od roku do trzech lat i dwóch poniżej jednego roku;
- w 2023 r. – 18 z umiarkowanym i 22 ze znacznym stopniem niepełnosprawności, w tym: 29 uczestników przebywających w WTZ powyżej pięciu lat, siedmiu w okresie od trzech do pięciu lat, dwóch – od roku do trzech lat i dwóch poniżej roku.

(akta kontroli str. 502-507)

Rekrutacja uczestników do WTZ odbywała się przy zastosowaniu zasad określonych w regulaminie organizacyjnym. Stwierdzono natomiast, że podania kandydatów na uczestników zatwierdzała jednoosobowo Przewodnicząca Zarządu Stowarzyszenia, co było niezgodne z zasadą składania oświadczeń woli za Stowarzyszenie, określoną w Statucie Stowarzyszenia z 2011 r.²⁹ Powyższe opisano szerzej w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 43, 632-636, 782-902)

W WTZ prowadzono listę rezerwową osób zakwalifikowanych do uczestnictwa w Warsztacie, według stanu na 30 czerwca 2024 r. na liście znajdowało się sześć osób, z tego: dwie wpisane w 2022 r., trzy w 2023 r. i jedna w 2024 r.

W badanym okresie do Warsztatu przejęto siedem osób, z tego: w 2022 r. – trzy, w 2023 r. – dwie i w 2024 r.³⁰ – dwie. Średni czas oczekiwania ww. osób na przyjęcie³¹ wynosił w: 2022 r. – jeden miesiąc, w 2023 r. – 4,2 miesiące, w 2024 r. – 11,7 miesięcy. Najkrótszy czas oczekiwania wynosił cztery dni³², a najdłuższy 21,4 miesięcy.

W badanym okresie nie wystąpił przypadek rezygnacji z oczekiwania na przyjęcie do Warsztatu. Natomiast w 2023 r. Rada Programowa, rozpatrując podania kandydatów wpisanych na listę rezerwową, odmówiła kwalifikacji i przyjęcia do WTZ jednej osobie. Jak wskazała Przewodniczącą Zarządu – kandydat poruszał się na wózku, a z uwagi na to, że w WTZ uczestniczyło już sześciu podopiecznych poruszających się na wózkach, przyjęcie kolejnej osoby z takim ograniczeniem ruchowym, uniemożliwiłoby prowadzenie efektywnej terapii pod względem organizacyjnym, logistycznym i transportowym.

(akta kontroli str. 626-638, 1001-1004)

Na podstawie badania próby dokumentacji 15 uczestników WTZ³³ ustalono, że:

²⁷ Według stanu na 31 grudnia każdego roku.

²⁸ W tym jedna uczestniczka która przebywała w WTZ od 25 lutego 2017 r. do 29 kwietnia 2022 r., następnie opuściła WTZ w związku z podjęciem stażu i ponownie została przyjęta do Warsztatu od 2 listopada 2022 r.

²⁹ Dalej: „Statut”.

³⁰ Do 9 lipca 2024 r.

³¹ Liczony od momentu wpisania na listę rezerwową do momentu przyjęcia do WTZ na okres próbny.

³² Przypadek uczestniczki, która opuściła w 2022 r. WTZ w związku z podjęciem stażu, a następnie po zakończeniu stażu powróciła do WTZ i została przyjęta zgodnie z art. 10f ust. 2b ustawy o rehabilitacji.

³³ Dobranych celowo z listy uczestników przebywających w Warsztacie, według stanu na 31 grudnia 2022 r. (nr w liście: 2, 3, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 23, 31, 32, 33, 36, 38, 41), w tym: pięciu przebywających najdłużej w WTZ (od

- w 13 przypadkach do Warsztatu zakwalifikowano uczestników, którzy w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności posiadali wskazanie do terapii zajęciowej; w dwóch przypadkach w momencie przyjęcia do WTZ (1 grudnia 2007 r.) uczestnicy nie posiadali w orzeczeniach wskazania do tej terapii – wskazanie to zawarto w orzeczeniach z 10 i 17 marca 2008 r.; jak wyjaśniła Przewodnicząca Zarządu powyższe wynikało z konieczności ustalenia listy uczestników Warsztatu w momencie rozpoczęcia działalności przez WTZ i oczekiwania na wydanie orzeczeń zawierających wskazania do terapii zajęciowej;
- w żadnym z badanych przypadków treść orzeczeń co do stopnia i rodzaju niepełnosprawności nie uległa zmianie w okresie objętym kontrolą;
- kwalifikacji uczestników dokonywano zgodnie z postanowieniami umowy WTZ i regulaminem organizacyjnym, w każdym przypadku podanie o przyjęcie do Warsztatu uzgadniano z pracownikiem PCPR;
- w każdym przypadku WTZ prowadził dokumentację dotyczącą podstaw do zakwalifikowania osób z niepełnosprawnościami do uczestnictwa w terapii (m.in. orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, diagnozy psychologiczne na potrzeby WTZ, wywiady domowe);
- w dziewięciu przypadkach objęto uczestników okresem próbnym³⁴, w wymiarze przewidzianym regulaminem organizacyjnym, zawierając z nimi umowy kontraktowe³⁵.

(akta kontroli str. 782-909)

1.3. Warsztat od stycznia 2023 r. prowadził działalność w nowej lokalizacji – innej niż wskazana w umowie WTZ z 19 września 2007 r.³⁶ W związku ze zmianą siedziby i koniecznością doposażenia pomieszczeń, w latach 2020, 2021 i 2023 Stowarzyszenie zawarło z Powiatem umowy³⁷ o realizację przez samorząd powiatowy „Programu wyrównywania różnic między regionami III” w obszarze F. Na podstawie ww. umów wyposażono WTZ m.in. w meble i sprzęt niezbędny do prowadzenia terapii. W toku kontroli przeprowadzono oględziny³⁸ w wyniku których ustalono m.in., że terapię zajęciową prowadzono w ośmiu pracowniach tematycznych, zgodnych z umową WTZ, wyposażonych w meble (m.in. stoły, szafy, krzesła, fotele), komputery i sprzęt potrzebny do prowadzenia zajęć terapeutycznych³⁹. W WTZ funkcjonował

1 grudnia 2007 r.), pięciu przebywających najkrócej (od 27 maja 2020 r.) i pięciu wybranych według osądu kontrolera.

³⁴ Stosowanym w WTZ od 2008 r. Okres próby, zgodnie z wyjaśnianiem Przewodniczącej Zarządu, pozwalał na dokonanie oceny, czy terapia zajęciowa była odpowiednia dla uczestnika i miał na celu podjęcie decyzji o dalszym udziale w terapii. W badanym okresie nie wystąpił przypadek rezygnacji z terapii po zakończeniu okresu próbnego.

³⁵ W umowach wskazywano m.in. że uczestnik będzie brał udział w zajęciach w każdej pracowni, nie będzie wypłacany trening ekonomiczny, uczestnik będzie miał prawo do uczestniczenia w rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz do korzystania ze specjalistycznej terapii ruchowej i psychologicznej.

³⁶ Pomieszczenia nowej siedziby, mieszczące się w Powiatowym Centrum Wsparcia w Tucholi, przy ul. Kościuszki 16, będące własnością Powiatu, zostały udostępnione Stowarzyszeniu, na podstawie umowy, nr 2/PCW/2021 z 30 marca 2021 r. (wydanie pomieszczeń Biorącemu nastąpiło 4 stycznia 2021 r.). Zgodnie z ww. umową (aneks z 1 października 2021 r.) udostępniono pomieszczenia o łącznej powierzchni 825,45 m², w tym biura o powierzchni 670,36 m².

³⁷ Nr WRMR/2/2020 z 4 września 2020 r., nr WRMR/1/2021 z 25 sierpnia 2021 r. i nr WRMR/1/2023 z 28 sierpnia 2023 r.

³⁸ 8 października 2024 r.

³⁹ Tj. m.in. w pracowniach:

- ceramicznej: ploter tnący, piec i koło garncarskie;
- krawiecko-dziwiarskiej: hafciarkę komputerową, maszyny do szycia, stół krawiecki;
- technicznej: ploter laserowy, strugarko – grubościówkę, pilę formatową, wyrzynarkę brzeszczotową, wiertarkę, frezarkę, szlifierkę, odciąg do trocin, szlifierkę taśmową, sprężarkę, spawarkę, odkurzacz przemysłowy;
- prac biurowych: trymer, bindownicę, gilotynę, laminator, urządzenie wielofunkcyjne, niszczarki, mobilne flipcharty, monitor interaktywny;

także gabinet psychologa, sala rehabilitacyjna wyposażona w sprzęt niezbędny do prowadzenia terapii ruchowej⁴⁰ oraz SDS ze sprzętem do terapii Snoezelen (terapia doświadczania świata)⁴¹. Na terenie Warsztatu zorganizowano także sklepik, w którym sprzedawano produkty wytworzone przez uczestników (m.in. obrazy wykonane metodą haftu diamentowego, drobne upominki z drewna i ceramiki).

(akta kontroli str. 218-408)

1.4. W Warsztacie zatrudniano w latach 2021-2023⁴²: kierownika WTZ, ośmiu instruktorów terapii zajęciowej, psychologa, fizjoterapeutę. W roku 2022 zatrudniono asystenta osoby niepełnosprawnej, a w roku 2023 dwóch asystentów osoby niepełnosprawnej. Kadre administracyjną stanowiła: główna księgowa, specjalista ds. kadr i płac oraz pracownik administracyjny/biurowy. WTZ zatrudniał także kierowcę.

Struktura zatrudnienia w Warsztacie była zgodna z umową WTZ, w przypadku fluktuacji kadry fakt ten uwzględniano w aneksach zawieranych do ww. umowy. Kadra posiadała kwalifikacje zgodne z wymaganiami zawartymi w umowie WTZ, tj. w szczególności:

- kierownik WTZ – osoba pełniąca tę funkcję do kwietnia 2022 r., legitymowała się wykształceniem wyższym w zakresie psychopedagogiki, studiami podyplomowymi z oligofrenopedagogiki, zarządzania zasobami ludzkimi i doradztwa zawodowego; osoba zatrudniona na stanowisku od maja 2022 r. posiadała wykształcenie wyższe uzupełnione studiami podyplomowymi z przygotowania pedagogiczno-metodycznego oraz kursem specjalisty ds. zarządzania zasobami ludzkimi;
- instruktorzy terapii zajęciowej legitymowali się:
 - [1] spośród osób zatrudnionych przez cały okres objęty kontrolą: pięć osób wykształceniem wyższym pedagogicznym o różnych specjalnościach⁴³, jedna osoba wykształceniem średnim⁴⁴;
 - [2] spośród osób zatrudnianych przez część okresu objętego kontrolą: dwie osoby z wykształceniem wyższym pedagogicznym o różnych specjalnościach⁴⁵ oraz dwie osoby z wykształceniem średnim⁴⁶.

(akta kontroli str. 584-603)

Na jednego zatrudnionego instruktora terapii zajęciowej przypadało pięciu uczestników Warsztatu. Jak wyjaśniła Przewodnicząca Zarządu w przypadku nieobecności instruktora (spowodowanej np. absencjami chorobowymi), dokonywano analizy składu grup w poszczególnych pracowniach i na jej podstawie przydzielano uczestników. W przypadku przekroczenia liczebności grupy (ponad pięciu

-
- muzyczno-teatralnej: organy, keyboard, bębny, gitarę, mikrofony;
 - umiejętności społecznych: warsztat tkacki - krosno, drukarkę;
 - gospodarstwa domowego i higieny: zamrażarkę, lodówkę, pralkę, kuchenki do gotowania, zmywarki do naczyń, mikrofalówkę.

⁴⁰ M.in. podnośnik sufitowy, UGUL, lampę do naświetlań, kozetkę, drabinę, wioślarza, rowery stacjonarne, bieżnię elektryczną, aparat do fizykoterapii, masażery i maty masujące.

⁴¹ M.in. kurtynę światłowodów półokrągłą, dywan światłowodowy, kolumnę wodną z panelem sterującym, projektor rozgwieżdżonego nieba, drabinę świetlną-dźwiękową, wózek do mobilnej sali sensorycznej, magiczne akwarium.

⁴² Według stanu na 31 grudnia każdego roku objętego kontrolą.

⁴³ [1] Pedagogika rewalidacyjna – oligofrenopedagogika, [2] pedagogika społeczna, [3] pedagogika – kształcenie zintegrowane i terapia pedagogiczna, [4] pedagogia resocjalizacyjna, [5] pedagogika wspierania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

⁴⁴ Technik hotelarstwa z przygotowaniem pedagogicznym i ukończonymi kursami w zakresie instruktora terapii zajęciowej, trenera pracy i trenera umiejętności społecznych.

⁴⁵ [1] Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, [2] psychopedagogika z profilaktyką społeczną.

⁴⁶ [1] Pracownik socjalny, ukończone kursy w zakresie instruktora terapii zajęciowej, trenera pracy i trenera umiejętności społecznych; [2] szkoła policealna – dyplom zawodowy terapeuty zajęciowego (kwalifikacje nabyte 30 sierpnia 2024 r.).

uczestników) zapewniano wspomaganie ze strony asystenta osoby niepełnosprawnej, psychologa, kierownika.

W okresie objętym kontrolą wystąpiły dwie zmiany na stanowisku instruktora terapii zajęciowej: [1] jedna osoba zakończyła pracę 26 kwietnia 2022 r., w to miejsce zatrudniono kolejną osobę od 4 maja 2022 r.; [2] druga osoba zakończyła pracę 12 lipca 2023 r., zatrudniono nowego pracownika od 12 września 2023 r.

Jak podała Przewodniczą Zarządu powody fluktuacji kadry to przede wszystkim zbyt niskie wynagrodzenia, brak możliwości awansu zawodowego, wymagania ciągłego podnoszenia kwalifikacji. Celem zatrzymania pracowników m.in.: pozyskiwano środki na pokrycie kosztów podnoszenia kwalifikacji, realizowano projekty mające na celu przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu, stosowano dodatkowe nagradzanie (nagroda/premia) czy wyróżnienia (pracownik miesiąca i roku).

(akta kontroli str. 584-587, 612-613, 615)

Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto na stanowisku instruktora terapii zajęciowej⁴⁷ (w przeliczeniu na pełen etat) stanowiło w 2021 r. 59,6% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, 58,7% w 2022 r. i 59,7% w 2023 r.⁴⁸

(akta kontroli str. 604-605)

1.5. W Warsztacie działała Rada Programowa, składająca się, zgodnie z § 10 ust. 1 regulaminu organizacyjnego z: kierownika WTZ, jako przewodniczącego Rady, instruktorów terapii zajęciowej, psychologa i fizjoterapeuty. Tak określony skład Rady Programowej, zgodny był z dyspozycją art. 10a ust. 4 ustawy o rehabilitacji.

Badając próbę dokumentacji 15 uczestników WTZ opisanych w pkt. 1.2. niniejszego wystąpienia stwierdzono, że w okresie od 1 czerwca 2022 r. do 30 września 2022 r. w składach Rady Programowej uczestniczyła, obok psychologa, osoba zatrudniona na stanowisku terapeuty SDŚ/konsultant kryzysowy. Ww. osoba, zatrudniona następnie od 1 października 2022 r. na stanowisku psychologa i terapeuty SDŚ/konsultanta kryzysowego, w dokumentach zatwierdzanych przez Radę Programową, składała w okresie do 29 grudnia 2023 r. podpisy jednocześnie jako psycholog oraz terapeuta SDŚ/konsultant kryzysowy. Jak podała Przewodnicząca Zarządu, kategoria specjalności ds. rehabilitacji i rewalidacji jest bardzo rozbudowana, tj. jest to osoba mająca wspierać osoby z niepełnosprawnością z różnymi trudnościami zdrowotnymi w procesie odzyskiwania sprawności fizycznej, psychicznej i społecznej. Terapeuta SDŚ/konsultant kryzysowy wspierał zdrowie psychiczne.

(akta kontroli str. 56, 782-903, 921-971, 998-999)

Rada Programowa dla każdego z 15 badanych uczestników, na każdy rok pobytu w Warsztacie, opracowała IPR⁴⁹. Badaniem objęto 61 IPR, podlegających ocenom dokonywanym przez Radę Programową, w latach 2021-2023. Stwierdzono, że każdy z IPR zawierał w szczególności, elementy wymienione w art. 10a ust. 3 ustawy o rehabilitacji, tj.:

- formy i zakres rehabilitacji – zgodne z celami pracowni do jakiej przypisano uczestnika, a ponadto m.in. zakres prac związanych ze stałym rozwojem sprawności manualnych, zapoznanie z różnymi technikami pracy, kształtowanie

⁴⁷ Wraz z premiami i nagrodami.

⁴⁸ Zgodnie z komunikatami Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z 9 lutego 2022 r., 9 lutego 2023 r. i 9 lutego 2024 r., przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej wynosiło: w 2021 r. – 5,7 tys. zł, w 2022 r. – 6,3 tys. zł i w 2023 r. – 7,2 tys. zł.

⁴⁹ Na formularzach obowiązujących w WTZ: od 1 stycznia 2016 r., ze zm. pn. „Indywidualny Program Rehabilitacji i Terapii Uczestnika”, a następnie od 9 czerwca 2022 r. pn. „Indywidualny Program Rehabilitacji Uczestnika WTZ Tuchola”.

podstaw zawodowych i społecznych, kształtowanie i rozwijanie procesów myślowych;

- metody i zakres nauki umiejętności – w ramach przewidzianych formularzem IPR ośmiu sfer: [A] czynności życia codziennego i zaradność ogólna, [B] higiena osobista i wrażenie ogólne, [C] sfera społeczno-emocjonalna, [D] komunikacja, [E] funkcjonowanie zawodowe (dojrzałość zawodowa i społeczna), [F] sfera poznawcza – umiejętności szkolne, [G] funkcjonowanie percepcyjno-motoryczne, [H] frekwencja; terapeuta prowadzący wskazywał umiejętności do wdrażania (W), kształtowania (K), doskonalenia (D) i podtrzymywania (P), jak również określano rodzaje pomocy i wsparcia⁵⁰ niezbędne do realizacji IPR;
- formy współpracy z rodziną lub opiekunami – część planu uzupełnienia poprzez opisywanie kontaktów z rodziną lub opiekunami (wskazanie formy kontaktu: osobisty, telefoniczny, pisemny) oraz tematów kontaktu m.in. informacje organizacyjne, na temat zdrowia uczestników, o realizacji treningu ekonomicznego czy frekwencji na zajęciach;
- planowane efekty rehabilitacji – przewidywane osiągnięcia uczestnika do wdrożenia, kształtowania, doskonalenia lub podtrzymywania spójne z zakresem nauki umiejętności;
- osoby odpowiedzialne za realizację programu rehabilitacji – kierownik WTZ, terapeuta prowadzący, psycholog, rehabilitant, instruktorzy terapii zajęciowej.

(akta kontroli str. 782-909)

Na podstawie dokumentacji sześciu z 15 objętych badaniem uczestników, dla których Rada Programowa opracowała pierwsze IPR w roku 2020 i 2022 ustalono, że programy te opracowano po zakończeniu okres próbnego, w terminie do dwóch miesięcy po rozpoczęciu uczestnictwa w WTZ, w oparciu o weryfikację zindywidualizowanych potrzeb uczestnika wynikających m.in. z orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, diagnozy psychologicznej sporządzanej na potrzeby WTZ, wywiadów domowych przeprowadzanych z rodzinami uczestników, obserwacji dokonywanych w trakcie odbywania okresu próbnego.

(akta kontroli str. 782-798, 807-814, 830-837, 862-869, 886-894)

Terapia prowadzona w Warsztacie odzwierciedlała wskazania terapeutyczne zawarte w IPR, tj. uczestnicy realizowali zakres terapii właściwy dla danej pracowni, a ponadto stosowanie do potrzeb uczestniczyli w zajęciach dodatkowych i rehabilitacji ruchowej, korzystali ze wsparcia psychologa i terapii w SDŚ, realizowali trening ekonomiczny.

Prowadzona terapia w każdym przypadku, w zależności od możliwości uczestnika, obejmowała różne stopnie rozwoju umiejętności niezbędnych do usamodzielnienia się⁵¹, społecznych⁵² i zawodowych⁵³.

(akta kontroli str. 782-902)

1.6. Analiza dokumentacji 15 objętych badaniem uczestników wykazała, że Rada Programowa opracowywała IPR odnosząc się do zindywidualizowanych potrzeb uczestników wynikających ze zgromadzonej dokumentacji, a także modyfikując je

⁵⁰ M.in. praca w grupie, praca indywidualna dostosowana do potrzeb uczestnika, metoda stopniowania trudności, stałe powtarzanie wyuczonych wiadomości i umiejętności, udział w zajęciach integracyjnych, wsparcie psychologa, rehabilitacja ruchowa, trening ekonomiczny.

⁵¹ Np. samodzielne dokonywanie prostych zakupów, znajomość zasad bezpieczeństwa na drodze, orientacja w najbliższej okolicy, samodzielne załatwianie spraw bieżących.

⁵² Np. inicjowanie, nawiązywanie kontaktów, zdolność współpracowania z innymi, pomoc innym osobom, świadomość swoich wad i zalet, zdolność komunikowania się, wyrażanie swoich emocji, opinii i potrzeb.

⁵³ Np. znajomość zasad funkcjonowania warsztatu, przestrzeganie regulaminu, stosowanie się do instrukcji i poleceń, dokładność i staranność, wykonywanie pracy w sposób ciągły i regularny, samodzielne przygotowywanie i sprzątanie stanowiska pracy, praktyki zawodowe, prace porządkowe WTZ.

w zależności od dokonywanych ocen okresowych i obserwowanych progresów bądź regresów w poszczególnych sferach poddawanych ocenie⁵⁴, w kolejnych latach terapii. IPR przewidywały formy terapii pozwalające na wyrobienie umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia, w zależności od charakteru pracowni np. przygotowanie do zatrudnienia w zawodzie pomocy krawieckiej, pomocnika stolarza, w ogrodnictwie czy zakładach gastronomicznych, jak też ogólnych form terapii właściwych dla każdej pracowni np. prace porządkowe WTZ, praktyki zawodowe, uczestniczenie w zajęciach dodatkowych.

(akta kontroli str. 782-902)

Rada Programowa Warsztatu dokonała w latach 2021-2023, w odniesieniu do 15 badanych uczestników:

- trzech pierwszych ocen kompleksowych realizacji IPR, o których mowa w art. 10a ust. 6 ustawy o rehabilitacji, nie formułując jednak w ocenach tych stanowiska wskazanego w art. 10a ust. 5 ustawy o rehabilitacji; dodatkowo jedna pierwsza ocena kompleksowa sporządzona została przez Kierownik WTZ, bez sformułowania ww. stanowiska i bez zatwierdzenia oceny przez całą Radę Programową – szczegółowy opis w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- 12 kompleksowych ocen realizacji IPR, o których mowa w art. 10a ust. 5 ustawy o rehabilitacji – raz na trzy lata, na formularzu kompleksowej oceny realizacji IPR⁵⁵, formułując stanowiska o przedłużeniu uczestnictwa w terapii ze względu na: pozytywne rokowania co do przyszłych postępów w rehabilitacji, umożliwiających podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy (osiem przypadków) i okresowy brak możliwości skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia (cztery przypadki); w każdym przypadku uczestnik zapoznał się z oceną;
- 46 rocznych ocen realizacji IPR o których mowa w art. 10a ust. 5 ustawy o rehabilitacji i § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ (w formie opisowej) i 46 rocznych ocen indywidualnych efektów rehabilitacji, dokonywanych na formularzu oceny, mierzących funkcjonowanie uczestnika w wyżej wymienionych ośmiu sferach/obszarach, przyznając punktację za każdą realizowaną umiejętność w skali od 0-10 pkt⁵⁶; w każdym przypadku uczestnik zapoznał się z dokonanymi ocenami;
- 47 półrocznych ocen indywidualnych efektów rehabilitacji, o których mowa w § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ (w formie opisowej), przy udziale uczestnika.

⁵⁴ Umiejętności planowane do wdrażania bądź kształtowania w kolejnych latach, w zależności od czynionych postępów, były planowane do doskonalone lub podtrzymywania. W trzech zbadanych przypadkach zaobserwowano wyraźny regres w zdobywaniu umiejętności tj. umiejętności będące na poziomie doskonalenia lub podtrzymywania, cofnięto w IPR do poziomu wdrażania. Jak wyjaśniła Przewodnicząca Zarządu regres wynikał ze stanu zdrowia fizycznego i psychicznego uczestników, wieku bądź trudnej sytuacji rodzinnej.

⁵⁵ Kwestionariusz zawierał podlegające ocenie kryteria w ramach trzech działów: [1] zdolności do samodzielnego wykonywania czynności życia codziennego: A. czynności życia codziennego i zaradność ogólna, B. Higiena osobista i wrażenie ogólne; [2] Umiejętności interpersonalne, w tym komunikowanie się oraz współpraca w grupie: C. Sfera społeczno-emocjonalna, D. Komunikacja; [3] Stopień opanowania umiejętności do podjęcia zatrudnienia, z uwzględnieniem sprawności psychofizycznej, stopnia dojrzałości społecznej i zawodowej: E. Funkcjonowanie zawodowe, F. Sfera poznawcza – umiejętności szkolne, G. Funkcjonowanie percepcyjno-motoryczne, H. Frekwencja.

Średnia ocen z trzech lat stanowiła podstawę do sformułowania ogólnej oceny funkcjonowania uczestnika, w skali pięciostopniowej: ocena bardzo dobra, dobra, dostateczna, słaba, niedostateczna.

⁵⁶ Za poziom: W – wdrażanie: 0-3 pkt, K – kształtowanie: 4-6 pkt; D – doskonalenie: 7-8 pkt; P-podtrzymywanie: 9-10 pkt. Za jedną czynność maksymalnie można było uzyskać 10 punktów. W zależności od obszaru, można było uzyskać od 10 pkt (wybrana jedna czynność do realizacji) do 50 pkt (wybranych pięć czynności do realizacji) i zostać ocenionym według pięciostopniowej skali, zgodnie ze schematem dla maksymalnej liczby wszystkich ocenianych czynności w obszarze.

(akta kontroli str. 724-909)

W przypadku pięciu z 15 badanych uczestników, Rada Programowa w ocenach kompleksowych podjęła decyzję o przedłużeniu uczestnictwa w terapii ze względu na pozytywne rokowania co do przyszłych postępów w rehabilitacji, umożliwiających podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy, pomimo że uczestnicy przebywali w WTZ w okresie od dziewięciu do piętnastu lat i nie udało się im osiągnąć poziomu pozwalającego na podjęcie zatrudnienia.

Jak wyjaśniła Przewodnicząca Zarządu, przedłużony czas terapii mógł wynikać m.in. ze złożonych problemów zdrowotnych poszczególnych uczestników, jak i trudnej sytuacji życiowej negatywnie wpływającej na efekty terapii. Z obserwacji i doświadczeń WTZ wynikało także, że w niektórych zakładach pracy pożądanym był uczestnik w roli praktykanta, ale już nie pracownika.

W przypadku czterech z 15 badanych uczestników, Rada Programowa podjęła decyzję o przedłużeniu uczestnictwa w terapii ze względu okresowy brak możliwości skierowania uczestnika do ośrodka wsparcia. Przewodnicząca Zarządu wskazała, że na terenie Powiatu funkcjonuje jeden gminny Środowiskowy Dom Samopomocy⁵⁷ w Tucholi, w którym brakuje wolnych miejsc. W pozostałych gminach na terenie Powiatu nie ma takich ośrodków wsparcia, nie ma także powiatowego ŚDS.

(akta kontroli str. 799-829, 838-845, 854-861, 870-885, 895-902, 994-995, 999-1000)

W okresie objętym kontrolą Rada Programowa w stosunku do żadnego z uczestników nie sformułowała stanowiska uzasadniającego potrzebę skierowania do ośrodka wsparcia ze względu na brak postępów w rehabilitacji. Przewodnicząca Zarządu wskazała, że powyższe wynikało m.in. z braku miejsc w gminnym ŚDS w Tucholi, ale także z niechęci uczestników czy rodziców do zmiany i braku należytego rozumienia przez rodziców celów WTZ.

(akta kontroli str. 996, 1000)

1.7. W latach 2021-2023 uczestnicy WTZ realizowali trening ekonomiczny, mający na celu zgodnie z regulaminem organizacyjnym, zorientowanie uczestnika w wartości pieniądza, towarów i usług; naukę umiejętności planowania i realizowania przez uczestnika własnych potrzeb oraz gospodarowania i oszczędzania. Trening mógł być prowadzony w formie pieniężnej lub niepieniężnej – zgodnie z IPR. Szczegółową procedurę naliczania, wypłaty oraz dysponowania i rozliczania środków, a także związane z tym prawa i obowiązki uczestników, określał regulamin TE.

W latach 2021-2023 Warsztat wydatkował na trening ekonomiczny odpowiednio: 41,7 tys. zł, 51,0 tys. zł i 45,0 tys. zł. Zgodnie z regulaminem TE, Rada Programowa WTZ zatwierdzała na posiedzeniach wysokość miesięcznych stawek treningu – kwota bazowa wynosiła 100 zł miesięcznie i była pomniejszana w sytuacji nieusprawiedliwionych absencji⁵⁸. Wyjątek stanowiła kwota treningu za grudzień, gdzie zgodnie z postanowieniami Rady Programowej⁵⁹, zatwierdzano przyznanie treningu w wysokości 100 zł, niezależnie od obecności uczestnika. Powyższe było niezgodne z postanowieniami regulaminu TE – szczegółowy opis w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Przekazywane miesięcznie uczestnikom kwoty

⁵⁷ Dalej: „ŚDS”.

⁵⁸ Mogła zostać także zwiększona o dodatkowy trening ekonomiczny, który otrzymywały (kwartalnie, rocznie) osoby uczestniczące w praktykach, podejmujące dodatkowe aktywności, wyróżniające się w zakresie aktywizacji społecznej. Przyznano także w latach 2022-2023 wszystkim uczestnikom dodatkowy trening roczny z okazji świąt.

⁵⁹ Protokoły Rad Programowych z 7 grudnia 2021 r., 7 grudnia 2022 r. i 7 grudnia 2023 r.

treningu nie przekraczały wysokości, o której mowa w § 12 rozporządzenia WTZ, tj. 20% minimalnego wynagrodzenia za pracę⁶⁰.

(akta kontroli str. 52-53, 63-70, 985-993, 998, 1146, 1169, 1200,)

W wyniku badania próby dokumentacji 15 uczestników ustalono, że 13 z nich realizowało trening, zgodnie z założeniami IPR, w formie pieniężnej, jedna uczestniczka w formie niepieniężnej⁶¹ i jednemu uczestnikowi Rada Programowa w sierpniu 2023 r., z uwagi na pogorszenie stanu zdrowia, zmieniła formę realizacji treningu z pieniężnej na niepieniężną. Wyплаты środków finansowych dokumentowano, a wydatkowane środki rozliczano, zgodnie z postanowieniami regulaminu TE. Uczestnicy planowali i wydatkowali trening pod nadzorem instruktora oraz poza WTZ, w ramach tzw. „wydatkowania własnego”. W sytuacji większych wydatków⁶² dofinansowywano zakupy ze środków własnych.

(akta kontroli str. 782-902)

W roku 2023 r. Warsztat umożliwił dwóm uczestnikom udział w praktykach zawodowych, o których mowa w art. 10a ust. 3a ustawy o rehabilitacji, w wymiarze do 15 godzin tygodniowo⁶³. W 2021 r. uczestnicy nie brali udziału w praktykach ze względu na epidemię COVID, natomiast rok 2022 – jak podała Kierownik, był okresem zmian organizacyjnych i wdrażaniem nowego kierownika w sprawę WTZ.

(akta kontroli str. 978-992, 1687, 1690)

W okresie objętym kontrolą Warsztat prowadził rehabilitację społeczną uczestników, mającą na celu umożliwianie uczestnictwa w życiu społecznym. Integrację z otoczeniem zewnętrznym realizowano⁶⁴ m.in. poprzez spotkania z dziećmi i młodzieżą z lokalnych przedszkoli, szkół podstawowych i średnich, udział w wydarzeniach organizowanych z różnych okazji przez Powiatowe Centrum Wsparcia w Tucholi, wizyty w Otwartych Punktach Integracji z terenu Powiatu, udział w plenerach malarskich, warsztatach artystycznych, kiermaszach, jarmarkach bożonarodzeniowych, wyjazdy do kina czy opery. Stowarzyszenie organizowało także corocznie festyn integracyjny „Marzenia jak ptaki”. Rozwijano również postawy społeczne poprzez udział w akacjach takich jak sprzątanie najbliższej okolicy z okazji Światowego Dnia Ziemi czy zbieranie darów dla Ukrainy.

(akta kontroli str. 1142-1143, 1164-1165, 1193-1194)

1.8. W WTZ nie skorzystano z możliwości, o której mowa w art. 10aa ustawy o rehabilitacji i nie powołano rady społecznej. Jak wyjaśniała Przewodnicząca Zarządu prowadzono wieloletnie działania poprzez różne konferencje, szkolenia, warsztaty oraz spotkania organizowane przez PUP w Tucholi, administrację publiczną czy inne organizacje pozarządowe, gdzie zawsze podkreślano wolę współpracy, oferując usługi Warsztatu i przedstawiając cele WTZ. Dodała także, że nie wszystkie instytucje wyrażały potrzebę współpracy i angażowania się w sprawę WTZ.

(akta kontroli str. 37, 1678, 1682-1683)

1.9. Średni czas uczestnictwa w WTZ osób, które zakończyły terapię w latach 2021-2023 wynosił ponad siedem lat (87 miesięcy), z tego najkrótszy czas terapii to 2,5 roku (30 miesięcy), a najdłuższy ponad 15 lat (187 miesięcy). W ww. okresie terapię

⁶⁰ W 2021 r. – 560 zł, w 2022 r. – 602 zł, w 2023 r. – 698 zł (do 30 czerwca) i 720 zł (od 1 lipca).

⁶¹ Nauka liczenia i rozpoznawania środków pieniężnych na falsyfikatach.

⁶² Np. zakup odzieży, telefonu, drobnego sprzętu AGD.

⁶³ W pierwszym przypadku uczestniczka odbyła praktyki trwające 1,5 miesiąca w butik w charakterze pomocnika sprzedawcy, łącznie zrealizowała 44 godziny, 45 min. praktyk. W drugim przypadku uczestnik brał udział w praktykach trwających sześć miesięcy, jako pomocnik pracownika gospodarczego w przedszkolu. Zrealizował łącznie 58 godzin praktyk.

⁶⁴ Z różną częstotliwością od jednego do czterech wydarzeń w miesiącu.

zakończyło łącznie pięciu uczestników z tego: dwóch z powodu śmierci, jeden ze względu na pogarszający się stan zdrowia, jedna uczestniczka z powodów osobistych i jedna, która podjęła staż⁶⁵. Osoba odbywająca staż była zgłoszona do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przez płatnika – PUP w Tucholi.

Jak podała Przewodnicząca Zarządu, w Warsztacie nie prowadzono rejestru uczestników, którzy podjęli pracę, natomiast od początku funkcjonowania WTZ, 10 osób podjęło zatrudnienie, z tego osiem w latach 2013-2020 w Zakładzie Aktywności Zawodowej⁶⁶. Dwie osoby będące uczestnikami WTZ, w latach 2022-2023 wykonywały pracę na podstawie umowy zlecenia⁶⁷. Przewodnicząca Zarządu wskazała, że szczegółowe informacje dotyczące zawarcia ww. umów nie są znane – umowy stanowią dokumenty uczestników, którzy nie muszą informować Warsztatu o podejmowanych krokach (za wyjątkiem zawarcia umowy o pracę, skutkującej koniecznością skreślenia z listy uczestników). Natomiast prace wykonywane na podstawie umów zlecenia, pozwalały na uczestnictwo w WTZ.

(akta kontroli str. 502-507, 518-535, 581-582, 638, 972, 1678, 1683)

Średni okres uczestnictwa osób z niepełnosprawnością przebywających w WTZ⁶⁸ w latach 2021-2023⁶⁹ wynosił od dziewięciu do ponad 10 lat (od 110 do 125 miesięcy). Według stanu na 31 grudnia 2023 r. w Warsztacie przebywało 13 osób (32,5%) od początku jego funkcjonowania, tj. od ponad 16 lat (193 miesiące). Przewodnicząca Zarządu wyjaśniła m.in., że celem aktywizacji zawodowej ww. osób, Warsztat podejmował różne działania, tj. proponowano udział w doradztwie zawodowym, kursach/szkoleniach zewnętrznych poszerzających umiejętności i kwalifikacje; wspierano także uczestników psychologicznie aby wzrastała wiara we własne możliwości.

(akta kontroli str. 502-507, 972-973)

Badanie aktywności uczestników WTZ w latach 2021-2023 w zakresie podjęcia zatrudnienia wykazało, że w okresie objętym kontrolą dwie osoby były zarejestrowane w PUP w Tucholi jako poszukujące pracy⁷⁰. Zgodnie z informacją przekazaną przez PUP w Tucholi, uczestnicy WTZ w każdym roku uczestniczyli w Powiatowych Targach Pracy i Edukacji⁷¹. Przewodnicząca Zarządu dodatkowo wskazała, że co roku uczestnicy brali także udział w Odwróconych Targach Pracy i Współpracy „Każdy chce być kimś” w Bydgoszczy oraz promowali swoją pracę na różnego rodzaju kiermaszach czy jarmarkach. Warsztat pomagał również uczestnikom w poszukiwaniu pracy. Proponowano różne stanowiska, umawiano na spotkania z pracodawcami, przygotowywano do rozmów kwalifikacyjnych, wspólnie tworzone dokumenty potrzebne do przyjęcia do pracy. Prowadzono współpracę z potencjalnymi pracodawcami, czego efektem była możliwość podjęcia praktyk/zatrudnienia.

W latach 2021-2023 do Warsztatu nie wpływały oferty pracy od pracodawców zainteresowanych podjęciem współpracy. Badanie ofert pracodawców zgłoszonych do PUP w Tucholi wykazało, że w ww. okresie wpłynęło od lokalnych pracodawców

⁶⁵ Organizatorem stażu było Stowarzyszenie. Umowę nr UmSTAZ/22/0050, na zorganizowanie stażu zawodowego dla jednej osoby niepełnosprawnej niepozostającej w zatrudnieniu, zarejestrowanej w PUP w Tucholi jako poszukująca pracy, finansowanej ze środków PFRON, zawarto 4 maja 2022 r. pomiędzy Powiatem – PUP w Tucholi, a Stowarzyszeniem. Osoba odbyła staż (trwający pół roku – do 31 października 2022 r.) w zawodzie recepcjonistki. Po tym okresie wróciła do WTZ, w trybie art. 10 f ust. 2b ustawy o rehabilitacji.

⁶⁶ Dalej: „ZAZ”. Osoby te, zgodnie z wyjaśnieniami Przewodniczącej Zarządu, kontynuowały pracę w ZAZ.

⁶⁷ Z tego jedna świadczyła usługi sprząające na rzecz PCPR, a druga jako pracownik produkcji.

⁶⁸ Osoby, które nie zakończyły terapii.

⁶⁹ Według stanu na 31 grudnia każdego roku.

⁷⁰ Z tego jedna, która podjęła staż, a następnie świadczyła na podstawie umowy zlecenie usługi sprząające na rzecz PCPR i druga, która świadczyła na podstawie umowy zlecenie, usługi jako pracownik produkcji.

⁷¹ W Targach prezentowało się kilkudziesięciu wystawców. Poszukujący pracy mogli nawiązać bezpośredni kontakt z pracodawcami. Istniała także możliwość wystawiania swoich wyrobów.

osiem ofert dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczących prostych prac⁷², w większości z brakiem wymagań co do wykształcenia i umiejętności lub z wymaganym wykształceniem podstawowym. Przewodnicząca Zarządu wskazała, że uczestnicy nie aplikowali do ww. prac z uwagi na brak jakiegokolwiek doświadczenia. Dodała, że oferty pracy na stanowiskach związanych z obsługą wyspecjalizowanych urządzeń są wykluczone dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, ponieważ wiąże się ona z dużymi ograniczeniami w rozumieniu i obsłudze takich maszyn, jak również wymaga orientacji czasowo-przestrzennej. Oferta pracy dotycząca sprzątania pochodziła od pracodawcy oddalonego o 30 km od WTZ, gdzie występuje problem braku komunikacji publicznej. Kolejne oferty pochodziły z firmy z którą Warsztaty współpracowały od 2015 r. w formie praktyk, natomiast żaden z uczestników nie został zatrudniony na umowę o pracę.

(akta kontroli str. 508-515, 540-552, 555-560, 972-977, 1679, 1683-1684)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Stowarzyszenie nie przekazało do Powiatu informacji dotyczącej konieczności dokonania w umowie WTZ zmiany adresu siedziby Warsztatu, co było niezgodne z § 12 pkt 5 tej umowy. Zgodnie z ww. przepisem Stowarzyszenie było zobowiązane do przedkładania Powiatowi niezbędnych informacji dotyczących działalności Warsztatu. Ponadto zgodnie z § 16 pkt 3 umowy WTZ, w sprawach nieuregulowanych w umowie zastosowanie miały przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny⁷³. Dyspozycja art. 77 § 1 Kodeksu cywilnego wskazuje, że zmiana umowy wymaga zachowania takiej formy, jaką ustawa lub strony przewidziały w celu jej zawarcia.

(akta kontroli str. 47-57, 93-100)

Przewodnicząca Zarządu potwierdziła, że zmiana siedziby nie została ujęta w aneksie do umowy.

(akta kontroli str. 606-607)

2. Badanie dokumentacji ośmiu osób zatwierdzonych do uczestnictwa w WTZ, z tego trzech przyjętych do Warsztatu w 2022 r. i pięciu wpisanych w latach 2022-2023 na listę rezerwową wykazało, że zatwierdzenia podań ww. osób o przyjęcie, dokonała jednoosobowo przewodnicząca Zarządu, co było niezgodne z § 36 Statutu, który stanowi, że oświadczenia woli za Stowarzyszenie w sprawach niemajątkowych składa dwóch członków Zarządu, w tym przewodniczący lub jego zastępca.

(akta kontroli str. 43, 49, 94, 632-636, 788, 796, 892)

Przewodnicząca Zarządu potwierdziła, że oświadczenia woli za Stowarzyszenie w sprawach niemajątkowych powinno składać dwóch członków Zarządu, wyraziła natomiast wątpliwość czy podanie jest dokumentem wymagającym podpisu dwóch osób.

(akta kontroli str. 1688-1689, 1691)

NIK zauważyła, że nie przedłożono w toku kontroli innego dokumentu potwierdzającego sposób zatwierdzenia podań o przyjęcie przez Stowarzyszenie, np. w formie uchwały Zarządu. Natomiast umowa WTZ i regulamin organizacyjny wyraźnie wskazuje, że podanie przyjmuje i zatwierdza

⁷² M.in. sprzątaczką, pracownikiem produkcji, magazynier, operator urządzeń przemysłu szklarskiego, pomocniczy robotnik.

⁷³ Dz. U. z 2024 r. poz. 1061, ze zm., dalej: „Kodeks cywilny”.

Stowarzyszenie, co należy interpretować zgodnie z zasadami określonymi w Statucie.

3. W czterech pierwszych ocenach kompleksowych dokonanych w latach 2021-2023, Rada Programowa nie sformułowała stanowiska, o którym mowa w art. 10a ust 5 ustawy o rehabilitacji, w kwestii osiągniętych przez uczestników postępów w rehabilitacji, uzasadniających: 1) podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na przystosowanym stanowisku pracy; 2) potrzebę skierowania osoby z niepełnosprawnością do ośrodka wsparcia, ze względu na brak postępów w rehabilitacji, 3) przedłużenie uczestnictwa w terapii.

(akta kontroli str. 904-909, 912-919)

Przewodnicząca zarządu wyjaśniła, że Rada Programowa nie sformułowała stanowiska w pierwszych ocenach kompleksowych z uwagi na niedopatrzenie.

(akta kontroli str. 994, 999)

4. Jedna pierwsza ocena kompleksowa sporządzona w 2021 r. przez Kierownik WTZ, nie została zatwierdzona przez całą Radę Programową, co było niezgodne z art. 10a ust. 6 ustawy o rehabilitacji i § 10 ust. 4 pkt i) regulaminu organizacyjnego.

(akta kontroli str. 56, 912)

Przewodnicząca Zarządu podała, że powyższe było wynikiem przeoczenia.

(akta kontroli str. 994, 999)

5. Rada Programowa przyznawała⁷⁴ trening ekonomiczny za grudzień w latach 2021-2023 w wysokości 100 zł, dla każdego uczestnika, bez względu na frekwencję, co było niezgodne z § 4 ust. 6 regulaminu TE. Zgodnie z tym przepisem frekwencja za obecność powinna być brana pod uwagę do 20 dnia grudnia.

(akta kontroli str. 65, 985-992)

Przewodnicząca Zarządu potwierdziła, że Rada Programowa przyznawała w grudniu trening ekonomiczny bez względu na frekwencję i, że konieczna jest zmiana w tym zakresie zapisu w regulaminie TE.

(akta kontroli str. 993, 998)

OCENA CZĄSTKOWA

WTZ był przygotowany, pod względem prawnym i organizacyjnym, do realizacji celów zawartych w ustawie o rehabilitacji. Badanie dokumentacji 15 uczestników wykazało, że Rada Programowa prawidłowo kwalifikowała kandydatów do uczestnictwa w WTZ, dla każdego uczestnika opracowywała co rok IPR oraz terminowo dokonywała okresowych i kompleksowych ocen realizacji IPR oraz indywidualnych efektów rehabilitacji. Stwierdzono natomiast, że w przypadku czterech pierwszych ocen kompleksowych Rada nie zajęła stanowiska w kwestii osiągniętych przez uczestników postępów w rehabilitacji, a dodatkowo jedna ocena nie została zatwierdzona przez całą Radę Programową, co było niezgodne z art. 10a ust. 5 i 6 ustawy o rehabilitacji. W Warsztacie zatrudniano kadrę specjalistyczną w liczbie zgodnej z wymogami ustawowym i o kwalifikacjach wynikających z umowy WTZ.

Warsztat przygotowywał uczestników do samodzielności, w tym do podjęcia zatrudnienia, poprzez prowadzenie rehabilitacji społecznej i zawodowej, natomiast skuteczność tych działań w okresie objętym kontrolą, nie była wysoka. Zatrudnienie w ramach stażu finansowanego przez PUP, podjęła tylko jedna osoba w 2022 r.,

⁷⁴ Protokoły z 7 grudnia 2021 r., 7 grudnia 2022 r. i 7 grudnia 2023 r.

dotatkowo w latach 2022-2023 dwie osoby świadczyły usługi na podstawie umów zlecenie, nie rezygnując jednak z terapii w WTZ. Długotrwale, tj. powyżej pięciu lat (według stanu na 31 grudnia 2023 r.) przebywało w Warsztacie 29 uczestników, z tego 13 od początku funkcjonowania WTZ (ponad 16 lat). Średni czas oczekiwania na przyjęcie do Warsztatu wynosił od jednego miesiąca (w 2022 r.) do prawie 12 miesięcy (w 2024 r.⁷⁵).

Nieprawidłowości stwierdzone w toku kontroli dotyczyły: niedostosowania zapisów umowy WTZ do stanu faktycznego, składania oświadczeń woli w imieniu Stowarzyszenia niezgodnie z postanowieniami Statutu i naliczania treningu ekonomicznego dla uczestników za grudzień w latach 2021-2023, niezgodnie z regulaminem TE.

OBSZAR

2. Organizacja i prowadzenie rehabilitacji w ramach programu zatwierdzonego przez Radę Nadzorczą PFRON „Zajęcia klubowe w WTZ”.

Opis stanu faktycznego

W latach 2021-2023 WTZ nie prowadził rehabilitacji w ramach programu „Zajęcia klubowe w WTZ”. Jak wskazała Przewodnicząca Zarządu realizację zajęć na podstawie ww. programu, rozpoczęto 23 maja 2024 r. Zajęcia nie były realizowane w latach 2021-2023, z powodu braku wystarczającej liczby kandydatów na uczestników takich zajęć i ze względu na zmiany organizacyjne w WTZ, które miały miejsce w 2022 r.

(akta kontroli str. 1678, 1682)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W związku z nieprowadzeniem w okresie objętym kontrolą działalności w ww. zakresie, odstąpiono od sformułowania oceny częściowej.

OBSZAR

3. Legalność i gospodarność wykorzystania środków.

Opis stanu faktycznego

3.1. WTZ prowadził wyodrębnioną ewidencję księgową środków otrzymanych na działalność Warsztatu, w sposób umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji⁷⁶. W księgach rachunkowych utworzono także syntetyczne i analityczne konta księgowe⁷⁷, na których ewidencjonowano koszty według rodzajów, w sposób umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji księgowych. Poniesione koszty, wynikające z prowadzonej ewidencji analitycznej, rozliczano w sprawozdaniach o wydatkowaniu środków Funduszu, przekazywanych do PCPR, za poszczególne kwartały lat 2021-2023, w terminie do 10 dnia miesiąca następującego po okresie rozliczeniowym. Sprawozdania sporządzano w formie zestawienia planowanych i wydatkowanych środków, w ramach poszczególnych pozycji preliminarza kosztów wraz z opisem wydatków.

(akta kontroli str. 1006-1027, 1045-1130, 1217-1290, 1337-1403, 1451-1519)

⁷⁵ Do 9 lipca 2024 r.

⁷⁶ Konta: [1] 721-00 „Przychody z działalności statutowej PFRON” – na którym ewidencjonowano przekazywane przez PCPR środki PFRON na działalność WTZ; [2] 700-00 „Otrzymane dotacje”, na którym ewidencjonowano środki własne otrzymane z Powiatu oraz konta 700-01, -03, -05, -06, na których ewidencjonowano dotacje otrzymywane z gmin Powiatu.

⁷⁷ Konta zespołu „4”.

Badanie próby 38 dowodów księgowych⁷⁸ dokumentujących poniesienie wydatków na kwotę 551,4 tys. zł⁷⁹ wykazało, że wszystkie dowody spełniały warunki określone w art. 21 i 22 ustawy o rachunkowości. Zostały one także opisane zgodnie z wytycznymi wynikającymi z obowiązującej w WTZ instrukcji obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych⁸⁰, w której zawarto m.in. wskazania dotyczące dekretacji i ewidencji księgowej dokumentów. Warsztat rozliczał koszty poniesione na jego działalność, które mieściły się w katalogu określonym w § 19 rozporządzenia w sprawie WTZ. Stwierdzono jednak błędne ewidencjonowanie księgowe w odniesieniu do czterech faktur dokumentujących nabycie środków trwałych, co opisano szerzej w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.
(akta kontroli str. 1033-1044, 1578-1677)

3.2. W latach 2021-2023 Stowarzyszenie otrzymało na działalność WTZ dofinansowanie:

- na podstawie umowy WTZ: ze środków PFRON w kwocie odpowiednio: 867,8 tys. zł, 1 035,8 tys. zł, 1 179,8 tys. zł oraz ze środków Powiatu w kwocie odpowiednio: 96,4 tys. zł, 107,1 tys. zł, 123,1 tys. zł;
- w ramach dotacji przyznanych przez gminy Powiatu⁸¹ w kwocie odpowiednio: 16,0 tys. zł, 16 tys. zł, 19 tys. zł⁸².

W każdym z lat objętych kontrolą otrzymane środki wydatkowano w szczególności na: wynagrodzenia pracowników wraz z pochodnymi⁸³, niezbędne materiały, energię i usługi związane z funkcjonowaniem Warsztatu, dowóz uczestników i eksploatację samochodu, materiały do terapii zajęciowej, trening ekonomiczny. Nie stwierdzono przypadków podwójnego finansowania.

(akta kontroli str. 1085-1130, 1145-1146, 1168-1169, 1199-1201, 1562-1565)

W latach 2021 i 2023 WTZ skorzystał w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III” w obszarze F z projektu pn. „Poprawa warunków funkcjonowania WTZ”⁸⁴, w wyniku którego jednostka została doposażona w dodatkowy sprzęt o wartości: w 2021 r. – 120,0 tys. zł⁸⁵ i w 2023 r. – 136,6 tys. zł⁸⁶.

(akta kontroli str. 280-384)

Bilans otwarcia środków finansowych pochodzących ze sprzedaży produktów wykonanych przez uczestników Warsztatu w ramach programu terapii, na dzień 1 stycznia 2021 r. wynosił 6,4 tys. zł. W latach 2021-2023 ze sprzedaży ww.

⁷⁸ Faktur, list płac wynagrodzeń za pracę oraz z umów zlecenie, list wypłat treningu ekonomicznego, z tego: w 2021 r. – 10 dowodów na kwotę 220,2 tys. zł; w 2022 r. – 10 dowodów na kwotę 159,1 tys. zł; w 2023 r. – 18 dowodów na kwotę 172,1 tys. zł.

⁷⁹ Z tego finansowanie wyniosło: [1] ze środków PFRON 335,2 tys. zł na podstawie umowy WTZ i 146,3 tys. zł na podstawie umów nr WRMR/1/2021 z 25 sierpnia 2021 r. i nr WRMR/1/2023 z 28 sierpnia 2023 r., o realizację przez samorząd powiatowy „Programu wyrównywania różnic między regionami III” w obszarze F (poprawa warunków funkcjonowania WTZ); [2] ze środków własnych Powiatu 69,9 tys. zł.

⁸⁰ Uchwała nr 24/2015 Zarządu Stowarzyszenia Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Tucholi z 31 grudnia 2015 r., w sprawie przyjęcia instrukcji obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych w Stowarzyszeniu – Warsztat Terapii Zajęciowej w Tucholi.

⁸¹ Gminy Gostycyn, Cekcyn, Lubiewo, Śliwice.

⁸² Dofinansowano dojazdy uczestników i funkcjonowanie WTZ.

⁸³ Warsztat otrzymał z Urzędu Pracy w 2022 r. i 2023 r. refundację części wynagrodzeń pracownika zatrudnionego w ramach robót publicznych na stanowisku asystenta osoby niepełnosprawnej w kwocie odpowiednio 14,1 tys. zł i 11,2 tys. zł. Po otrzymaniu refundacji pomniejszono zaksięgowane koszty wynagrodzeń o kwoty otrzymanych refundacji – weryfikacja na podstawie dowodu PK nr 060/2022 z 10 października 2022 r. i nr 85/2023 z 10 listopada 2023 r.

⁸⁴ Na podstawie umów zawartych z Powiatem nr WRMR/1/2021 z 25 sierpnia 2021 r. i nr WRMR/1/2023 z 28 sierpnia 2023 r.

⁸⁵ Z tego kwota: 96,0 tys. zł przyznana przez Powiat ze środków PFRON, 24,0 tys. zł wydatkowana w ramach środków własnych.

⁸⁶ Z tego kwota: 109,3 tys. zł przyznana przez Powiat ze środków PFRON, 27,3 tys. zł wydatkowana w ramach środków własnych.

produktów, WTZ osiągnął dochód w wysokości odpowiednio: 4,6 tys. zł, 14,3 tys. zł i 7,4 tys. zł⁸⁷. Zgromadzone środki wydatkowano w kwocie: w 2021 r. – 5,6 tys. zł, w 2022 r. – 14,5 tys. zł, w 2023 r. – 6,8 tys. zł, na integrację społeczną uczestników Warsztatu⁸⁸.

(akta kontroli str. 1147-1150, 1170-1178, 1201-1205, 1571-1577)

3.3. Analiza rozliczeń dotowanych zadań wykazała, że otrzymane środki wydatkowano wyłącznie na koszty działalności Warsztatu, wymienione w § 19 rozporządzenia w sprawie WTZ, które mogły być dofinansowane ze środków Funduszu. W każdym z lat objętych kontrolą kwota wydatkowana na wymianę zużytego doposażenia lub dodatkowe wyposażenie Warsztatu nie przekraczała 3% środków Funduszu, przeznaczonych na pokrycie rocznych kosztów działalności Warsztatu, przekazywanych na podstawie umowy WTZ. Koszty prawidłowo rozliczano w informacjach, o których mowa w § 20 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ, przezywanych do PCPR za poszczególne kwartały lat 2021-2023 oraz rocznych informacjach potwierdzających rozliczenie dotacji (pomocy finansowej) udzielonej przez Powiat.

W WTZ nie wprowadzono procedur pisemnych mających na celu określenie kryteriów ponoszenia wydatków. Jak wskazała Przewodnicząca Zarządu, Warsztat dokonywał zakupu produktów dostępnych na lokalnym rynku, analizowano oferty i wybierano towar spełniający oczekiwania, według kryteriów: cena, okres przydatności/zużywalności, jakość, dostępność. Odnośnie nabycia najwyższych kwotowo środków trwałych zrealizowanych w badanym okresie⁸⁹ wskazano, m.in. że: [1] podnośniki ścienny i sufitowy, o wartości odpowiednio 10,0 tys. zł i 29,0 tys. zł zakupiono od renomowanej firmy zajmującej się produkcją i montażem urządzeń, wyróżniającą się wiedzą, szybkim doradztwem i sprawną konserwacją; [2] kosiarkę/traktor o wartości 15,7 tys. zł zakupiono na rynku lokalnym, mając na uwadze możliwość dokonania ewentualnych napraw, okres gwarancji i opinie o sprzęcie; [3] piec ceramiczny o wartości 13,6 tys. zł nabyto z uwagi na niski pobór prądu i ekonomiczny wypał oraz bezpłatne doradztwo związane z użytkowaniem. Stwierdzono⁹⁰, że zakupione środki trwały użytkowano na potrzeby WTZ.

(akta kontroli str. 385-408, 436, 1217-1561, 1578-1612, 972-973, 1679, 1684)

3.4. Warsztat złożył do PCPR w terminie, o którym mowa w § 20 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ, kwartalne informacje (sprawozdania) o wydatkowaniu środków Funduszu za lata 2021-2023, sporządzone w formie zestawienia planowanych i wydatkowanych środków w ramach poszczególnych pozycji preliminarza wraz z opisem wydatków. Terminowo złożono także roczne sprawozdania z działalności rehabilitacyjnej oraz wykorzystania środków finansowych Warsztatu, o których mowa w § 21 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ, za lata 2021-2023. Stwierdzono, że dane wykazane w sprawozdaniach rocznych nie były zgodne ze stanem faktycznym w zakresie stopnia i rodzaju niepełnosprawności uczestników. Dodatkowo sprawozdania nie zawierały wszystkich elementów, wymaganych na podstawie § 21 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ. Powyższe opisano szerzej w dalsze części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1131-1561)

⁸⁷ W żadnym z lat objętych kontrolą, dochód ten nie przekraczał kwoty, o której mowa w § 10 ust. 3 rozporządzenia w sprawie WTZ.

⁸⁸ M.in. biwak uczestników w miejscowości Trzebciny, zakup pizzy z okazji „Międzynarodowego Dnia Osób z Niepełnosprawnością”, usługę gastronomiczną w trakcie wyjazdu do ZOO w Człuchowie, organizację paczek świątecznych dla uczestników WTZ, usługę cateringową związaną z obchodzeniem świąt Bożego Narodzenia.

⁸⁹ Ze środków otrzymanych na podstawie umów, o których mowa w przypisie 84.

⁹⁰ W toku oględzin przeprowadzonych 8 października 2024 r.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W WTZ błędnie dokonano księgowania nabytych środków trwałych, tj:

[1] środki finansowe pochodzące z wkładu własnego Powiatu, wydatkowane w roku 2021 i 2023, na nabycie środków trwałych w łącznej kwocie 11,5 tys. zł, z tego: kosiarka / traktor – 3,0 tys. zł⁹¹, podnośnik sufitowy – 5,8 tys. zł⁹², piec – 2,7 tys. zł⁹³, zostały odniesione, w ciężar konta 402-11 (Wn) – koszty doposażenia, a następnie od całej wartości nabytych środków trwałych, po ich przyjęciu do użytkowania⁹⁴ rozpoczęto dokonywanie odpisów amortyzacyjnych, o których mowa w art. 32 ustawy o rachunkowości, obciążając w latach 2021-2023 konto 411 (Wn) kosztami amortyzacji w wysokości 6,2 tys. zł;

[2] od nabytego w 2023 r. podnośnika ściennego o wartości 10,0 tys. zł⁹⁵ (w stosunku do którego, kwotę wkładu własnego Powiatu przeznaczonego na sfinansowanie zakupu w wysokości 2,0 tys. zł, odniesiono w ciężar konta 402-11 (Wn) – koszty doposażenia), rozpoczęto po przyjęciu go do użytkowania⁹⁶, dokonywanie odpisów amortyzacyjnych, obciążając w 2023 r. konto 411 (Wn) kwotą 0,5 tys. zł, pomimo, że zgodnie z polityką rachunkowości⁹⁷, za środek trwały uważa się składnik majątku, którego wartość przekracza 10,0 tys. zł, a za pozostałe środki trwałe uważa się składniki majątkowe, które po przekazaniu do użytkowania odnoszone są w ciężar kosztów i podlegają ewidencji księgowej oraz ilościowo-wartościowej (o wartości od 0,3 tys. zł do 10,0 tys. zł) - umarzane są jednorazowo.

Powyższe nieprawidłowe księgowania stanowiły naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o rachunkowości i spowodowały zawyżenie w księgach rachunkowych WTZ kosztów doposażenia o kwotę 11,5 tys. zł i kosztów amortyzacji o kwotę 0,5 tys. zł. Nie wpłynęły natomiast na prawidłowość sporządzonych sprawozdań Warsztatu w zakresie rozliczenia wydatkowanych środków finansowych Funduszu.

(akta kontroli str. 1024-1025, 1593-1622)

Przewodnicząca Zarządu wskazała, że zakupione środki trwałe zostały błędnie ujęte w księgach w momencie zakupu, tj. od razu w ciężar kosztów, zapisy zostaną odpowiednio skorygowane. Zakup podnośnika ściennego w 2023 r. został uznany za środek trwały, ze względu na okres użyteczności i ważność sprzętu dla organizacji.

(akta kontroli str. 1024-1025, 1593-1622)

2. W rocznych sprawozdaniach z działalności WTZ za lata 2021-2023⁹⁸ błędnie podano dane, wymagane na podstawie § 21 ust. 2 pkt 2 lit. a) rozporządzenia w sprawie WTZ:

- za 2021 r. w zakresie stopnia niepełnosprawności uczestników, tj. wskazano 20 osób z umiarkowanym i 20 ze znacznym stopniem niepełnosprawności, podczas gdy w toku kontroli ustalono, że w 2021 r.

⁹¹ Faktura nr 2021/538 z 1 września 2021 r.

⁹² Faktura nr 2023/09/038 z 12 września 2023 r.

⁹³ Faktura nr 17/09/2023 z 26 września 2023 r.

⁹⁴ Dokumenty OT nr 01/2021 z 26 października 2021 r., nr 02/09/2023 z 29 września 2023 r. i nr 03/09/2023 z 29 września 2023 r.

⁹⁵ Faktura nr 2023/09/037 z 12 września 2023 r.

⁹⁶ Dokument OT nr 01/09/2023 z 29 września 2023 r.

⁹⁷ Polityka Rachunkowości Stowarzyszenia Rodziców Dzieci Specjalnej Troski oraz Warsztatów Terapii Zajęciowej przyjęta uchwałą Zarządu Stowarzyszenia nr 15/2016 z 18 października 2016 r., ze zm., dalej: „polityka rachunkowości”.

⁹⁸ Według stanu na 31 grudnia każdego z tych lat.

w Warsztacie przebywało 19 osób z umiarkowanym i 21 ze znacznym stopniem niepełnosprawności;

- za 2022 r. w zakresie rodzajów niepełnosprawności uczestników, tj. wskazano cztery osoby z rodzajem niepełnosprawności 02-P 01-U i dwie z 01-U 07-S, podczas gdy w toku kontroli ustalono, że w 2022 r. w Warsztacie przebywało pięć osób z rodzajem 02-P 01-U i jedna osoba z 01-U 07-S;
- za 2023 r. w zakresie rodzajów niepełnosprawności uczestników, tj. wskazano 12 osób z rodzajem niepełnosprawności 01-U i dwie z 01-U 07-S, podczas gdy w toku kontroli ustalono, że w 2023 r. w Warsztacie przebywało: 11 osób z rodzajem 01-U i jedna osoba z 01-U 07-S oraz dwie osoby nieujęte w sprawozdaniu z rodzajami niepełnosprawności: 01-U, 02-P, 04-O i z 01-U, 02-P.

(akta kontroli str. 502-507, 1131-1205)

Przewodnicząca Zarządu wyjaśniła, że błędy wynikały z pomyłek w sporządzaniu list i wpisywaniu kodyfikacji.

(akta kontroli str. 1687-1688, 1690-1691)

3. Sprawozdania roczne z działalności WTZ za lata 2021-2023 nie zawierały wszystkich elementów, o których mowa w § 21 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ:

- w sprawozdaniu za 2021 r. nie wskazano informacji o decyzjach podjętych przez Radę Programową, w stosunku do uczestników warsztatu, wobec których Rada dokonała kompleksowej oceny realizacji IPR, co było niezgodne z § 21 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia w sprawie WTZ; w sprawozdaniu w odniesieniu do ocen kompleksowych dwóch uczestników Warsztatu, wskazano jedynie „3a – 2 osoby”;
- w sprawozdaniach za lata 2021-2023 nie opisano faktycznych postępów uczestników, o których mowa w § 21 ust. 2 pkt 2 lit. e) rozporządzenia w sprawie WTZ, tj. przy opisie postępów uczestników wskazywano jedynie nazwę sfery (wynikającą z IPR), bez opisu faktycznie dokonanego postępu przez uczestnika.

(akta kontroli str. 1131-1205)

Przewodnicząca Zarządu wyjaśniła, że nie ujęto w sprawozdaniu za 2021 r. wskazań co do uczestników w wyniku błędu, natomiast brak szczegółowych opisów w zakresie poczynionych przez uczestników postępów w sprawozdaniach za lata 2021-2023 wynikał z perspektywy, która wydawała się prawidłowa.

(akta kontroli str. 1687, 1690)

OCENA CZĄSTKOWA

Warsztat prowadził wyodrębnioną ewidencję finansowo-księgową, umożliwiającą sporządzanie sprawozdań z wykorzystania środków finansowych Funduszu i Powiatu. Środki wydatkowano wyłącznie na koszty działalności Warsztatu, przewidziane w § 19 rozporządzenia w sprawie WTZ, stwierdzono natomiast błędy w zakresie ewidencjonowania kosztów inwestycyjnych, czym naruszono art. 24 ust. 1 i ust. 2 ustawy o rachunkowości. Nabywane środki trwały służyły prowadzonej działalności rehabilitacyjnej. Informacje finansowe i sprawozdania z działalności składano w terminach przewidzianych w rozporządzeniu w sprawie WTZ. Sprawozdania roczne Warsztatu za lata 2021-2023 zawierały braki i błędy merytoryczne.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

NIK nie formułuje uwag.

Wnioski

1. Poinformowanie Powiatu o konieczności dostosowania zapisów umowy WTZ w zakresie adresu siedziby Warsztatu.
2. Zatwierdzanie przez Stowarzyszenie zgłoszeń kandydatów do uczestnictwa w WTZ zgodnie z zasadami reprezentacji.
3. Zajmowanie przez Radę Programową w pierwszych ocenach kompleksowych stanowiska w kwestii osiągniętych przez uczestników postępów w rehabilitacji i dokonywanie ocen przez cały skład Rady.
4. Naliczenie treningu ekonomicznego zgodnie z zapisami regulaminu TE.
5. Ewidencjonowanie w księgach rachunkowych operacji zgodnie z ich treścią ekonomiczną i stanem rzeczywistym.
6. Prawidłowe sporządzanie sprawozdań z działalności WTZ.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 13 grudnia 2024 r.

Kontroler
(-) Monika Kazimierczak
Główny specjalista kontroli
państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p.o. Dyrektor
(-) Tomasz Sobecki